

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Поштоване колеге,

Именовани одлуком Изборног већа Филолошког факултета бр. 1060/1 од 27.03.2013. године у комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се пријавили на конкурс за ванредног професора за ужу научну област Латински језик, предмет Латински језик, подносимо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

На конкурс објављен у листу „Послови“ бр. 512. од 10. априла 2013. године пријавио се један кандидат, др Ранко Козић, доцент на Катедри за Италијански језик и књижевност Филолошког факултета Универзитета у Београду. Пријави је приложио своју биографију и библиографију.

I Основни биографски подаци

Ранко Козић рођен је 29. 04. 1959. у Требињу. Осмогодишњу школу завршио је у Љубињу, а гимназију у истом месту и у Стоцу. Године 1978. уписао се на студије класичних наука на Филозофском факултету у Београду и дипломирао у редовном року, 30. септембра 1982, са просечном оценом у току студија 9,80 и највишом оценом за писмени и усмени део дипломског испита. Године 1983. добио је специјалну награду као најбољи студент у својој генерацији. Непосредно након завршетка основних студија 1982. уписао се на постдипломске студије књижевноисторијског смера на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета. Године 1991, након што је положио све испите на књижевноисторијском смеру, уписао је, на истом Одељењу, постдипломске студије лингвистичког смера, које је успешно окончао одбранивши 3. јула 1996. године магистарски рад насловљен „Елементи којне у атицистичком љубавном роману *Измин и Измина* Јевстатија Макремволита“, пред комисијом коју су сачињавали професори Љиљана Црепајац, ментор, Нинослава Радошевић и Александар Лома. Докторску тезу под насловом „Утицај античких и средњовековних поетика на Макремволитов роман виђен у перспективи историје стила“ одбранио је 18. маја 2004. на Филозофском факултету у Београду пред комисијом коју су сачињавали професори Љиљана Црепајац, ментор, Александар Лома, Војислав Јелић и Нинослава Радошевић, и тиме стекао звање доктора класичне филологије.

Кандидат је најпре био запослен на радном месту библиотекара на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета од 20. јануара 1984. до 1996. године. Од 1. октобра те године ангажован је на Филолошком факултету у Београду, најпре на пословима лектора за предмете Латински језик и Италијанска књижевност на латинском, а од априла 2005. године у звању доцента за предмет Латински језик. У исто звање поново је изабран 2010. године. Држи наставу латинског језика студентима прве (Латински језик 1 и 2) и треће године (Латински 3 и 4) Катедре за италијански језик и књижевност.

Кандидат се у више наврата усавршавао у иностранству. У два наврата, 1981. и 1985. године похађао је летњу школу савременог грчког језика као стипендист Балканолошког института у Солуну. Током школске 1989/90. године

боравио је у Атини као стипендист грчке владе и пратио предавања из новогрчког језика и новије грчке књижевности на Националном и Каподистријевом универзитету, где је завршио двосеместрални курс положивши испит са особитим успехом, након чега му је додељена специјална стипендија за шестонедељну летњу школу новогрчког језика. Исту стипендију поново је користио 1993. године. У периоду од 9. октобра до 2. децембра 1995. боравио је у Манхајму као стипендиста Гете института, где је пратио наставу из немачког језика и с највишом оценом положио све предвиђене испите. Јула 1998. год. боравио је у Риму као стипендиста Универзитета La Sapienza, а јануара 2002. у Барију као гост Катедре за италијанску књижевност тамошњег универзитета.

II Оцена резултата научног и истраживачког рада

Области кандидатовог научног интересовања и рада су историја и теорија стила, настанак, поетика, естетика и филозофско утемељење античког романа, римска и хеленистичка епелија, као и еротска књижевност антике и средњег века уопште. Од избора у звање доцента објавио је једну монографију и три чланка у научном часопису са ERIH листе. Учествовао је на три међународна научна скупа. Саопштења са тих скупова већ су објављена у изводу, а биће објављена у целини у зборницима радова. Текстови предати у штампу стављени су на увид долепотписаној комисији уз доказ да су прихваћени за објављивање, те ће и они бити узети у обзир и приказани у овом извештају.

Монографију *Рођење романа из духа парафразе. Утицај античких и средњовековних поетика на Макремволитов роман виђен у перспективи историје стила*, издао је Филолошки факултет у Београду 2011. Књига броји 600 страница и снабдевена је опсежним резимеом на енглеском. Како се види из поднасловa, проистекла је из кандидатове докторске дисертације, која је већ на одбрани била оцењена као самосталан научни рад високог квалитета. Наводимо суд писца реферата и ментора, проф. др Љиљане Црепајац, да „ова теза представља допринос развоју научне мисли у овом сегменту наших знања и ... више него вредности стандардне докторске дисертације, садржи вредности онога што Немци називају *Habilitationsschrift*.“ Др Козић се није задовољио да тако високо вредновану тезу објави у облику у којем је одбрањена, већ је наставио у истом смеру са истраживањима из којих је проистекла књига коју приказујемо, чији наслов назначава проширење тематског видокруга у односу на првобитни рад и која за око једне трећине превазилази његов обим. Оригиналноост и квалитет ове монографије препознао је жири који јој је сасвим заслужено доделио Награду Веселина Лучића за најбоље научно остварење наставника и сарадника Универзитета у Београду објављено 2011. године. „Рођење романа из духа парафразе“ представља храбар и успео покушај, редак у српској хуманистичкој, да се ухвати у коштац са једним од важних и недовољно разјашњених питања са којима се још од средине XIX века суочава светска наука — питањем настанка романа као жанра. Њиме су се са великим ентузијазмом и еланом бавили врхунски ауторитети филолошке науке из једног од њених најблиставијих периода, какав је био крај деветнаестог и прве две деценије двадесетог века: Ервин Роде, Едуард Шварц, Вилхелм Шмид и утемељитељ византологије Карл Крумбахер, да би се убрзо цео подухват завршио у резигнацији и песимизму, што одсликава Барвикова студија *Gliederung der Narratio*

in der rhetorischen Theorie und ihre Bedeutung für die Geschichte des antiken Romans (Hermes 63, 1928), у којој се тврди да у подели нарације код двојице римских аутора, Цицерона и писца *Реторике посвећене Херенију*, нема чињеница које би нас могле приближити решењу енигме каква је настанак античког романа и његова повезаност с модерним романом, кад је реч о поетици, нарацији и естетици самог жанра. Тезе Ервина Родеа проглашавају се сакросанктним, нарочито она о идентичности типова нарације званих пласматикон драматикон и њиховом поистовећењу с фикционалном приповешћу, што је узроковало да се сва будућа истраживања непрестано врте у зачараном кругу. Др Козић уочио је да до иоле значајног помака у истраживању не може доћи док се не реши терминолошки проблем, који у овом случају има суштинско, а не само формално значење. Требало је најпре расветлити не само жанровску ознаку за роман *drama*, него и низ других важних техничких термина античке и византијске реторике као што су *plasmaticon*, *dramaticon*, *mythos*, *historia*, *argumentum*, *charis*, *hedone*, *delectatio*, *festivitas*. Др Козић решава тај проблем применом херменеутичког метода као јединог који у домену хуманистичких наука омогућује егзактност приступа и прецизност налаза. Та методолошка иновација у историјату истраживања античког романа, његовог настанка, поетике и естетике представља несумњиву заслугу др Козића а самим тим и значајан допринос српске класичне филологије на ширем плану. Преиспитавање свих сведочанстава о подели приповести у реторском, граматичком и филозофском списатељству класичне и позне антике, те византијског и западног средњег века истурило је у први план кључне техничке термине *драма* и *драматикон*, а затим су резултати њихове анализе примењени на поделу нарације код поменутих двојице римских аутора. Помно проучавање њихових списа довело је до важног сазнања да поменути технички термини *drama* и *dramaticon* немају прижељкивано значење фикционалне приповести, на којем је западноевропска наука зидала своју грађевину звану антички роман. Одлучујући помак у истраживању представља установљавање истинског значења техничког термина античке реторике и жанровске ознаке за роман у антици *drama* као ‘преокрет’. Тај херменеутички налаз, добро поткрепљен евиденцијом која обухвата хиљаду и по година дуго раздобље од Платона до византијског дванаестог века, дао се потом применити на поделу нарације код Цицерона и писца *Реторике посвећене Херенију*, одакле проистиче закључак да је антички роман настао као реторска вежба у прозној парафрази поетског предлошка са срећним крајем — то јест комедије. Овај далекосежни закључак, да комедији припада средишњи значај за настанак античког романа као жанра, није толико изненађујући колико би се могао на први поглед учинити кад се узму у обзир сведочанство највећег реторског ауторитета позне антике, Квинтилијана, који истиче изузетан значај комедије за образовање беседника и чињеница да се комедија највише од свих поетских жанрова приближила беседништву. Кохерентно следећи термин *драма* као црвену нит која се провлачи кроз цео ток излагања у некој врсти степенастог и спиралног успона, др Козић налази потврду своме закључку у завршном сегменту другог поглавља, где расправља о мешавини озбиљности и шале као основном поетолошком начелу како Макремволитовог тако и укупног античког романа. Ауторова анализа додатно износи на видело два новооткривена значења: *изражавање у загонетним формулацијама* и *изражавање у одвећ смелим метафорама*. Она нас уводе у зону

метафорике, у којој доминирају метафоре света као позоришта и метафоре књиге и писма, што ствара претпоставку да се антички роман као жанр фундира у филозофским подручјима онтологије и егзистенцијализма. Ова већ одликована монографија показује да се др Ранко Козић може успешно суочити са најзахтевнијим изазовима у домену класичне филологије и бесумње га препоручује за више наставно-научно звање. То чине и три научна рада, сва три објављена на италијанском језику у угледном часопису *Invigilata Lucernis*, која ћемо такође кратко приказати.

Предмет студије „Il termine drama e le origini del romanzo antico“, *Invigilata Lucernis* 27/2005, 191–203 у вези је са горе описаном тематиком поделе приповести у реторском и граматичком списатељству античке, позноантичке и византијске провенијенције у вези са одгонетањем настанка античког романа као жанра. Аутор доноси детаљан преглед свих сведочанстава која се односе на ту поделу, при чему нарочиту пажњу посвећује типу званом *dramatikon* или *plasmaticon*, будући да су, за разлику од преостала два типа приповести звана *mythos* и *historia*, у његовом дефинисању присутна значајна колебања и недостатак прецизности и једнозначности. Кључ за излазак из апорије аутор налази у Макремволитовом роману, примењујући из њега дешифровано значење термина *drama* ‘преокрет’ на поделу нарације код двају римских аутора, Цицерона и писца *Реторике за Херенија*, показујући да су се у дефиницији трећег типа нарације код њих стопиле три врсте поделе: према истинитости онога о чему се приповеда, према лицу које приповеда и према природи краја, што ју је толико дуго времена учинило непрозирном за модерне истраживаче.

У студији „La composizione e la poetica degli Amores di Ovidio“, *Invigilata Lucernis* 33/2011: 123–143 др Козић отвара пут ка суштинском, свеобухватном и комплексном сагледавању феномена какав је римска љубавна елегија на веома сложенем и досад у светској науци занемареном питању композиције и поетике Овидијевих „Аморес“, залажући се за одлучан раскид са праксом посматрања римске љубавне елегије у жанровској и временској изолацији првог века пре наше ере и за њено сагледавање у дубинској димензији историје стила, што значи свеукупне еротске литературе грчко-римске антике, укључујући и ону филозофску, Платонове дијалоге „Гозба“ и „Федар“. Објашњење за дихотомно схватање љубави у античком роману и Овидијевим „Аморес“ тражи у представи о свету као позоришту својственој, премда у различитој мери, и једном и другом жанру. Та представа, која се по први пут среће код Платона у „Законима“ и „Филебу“ и укључује у себе парадоксалну мисао о човеку као обичној марионети у божијим рукама, имала је, по аутору, улогу да све жанрове еротске књижевности фундира у филозофском подручју онтологије и понуди им као централно естетско и поетолошко начело мешавину озбиљности и шале, које извире из исте представе и које представља Овидијев допринос првог реда римској љубавној елегији. Аутор указује и на *ingenium* као на кључни термин Овидијеве самоинтерпретације тражећи му порекло у појму *poûs* који користи Сократ да окарактерише своја излагања у „Гозби“ и коме је било суђено да постане централни слоган у декламаторским школама позне антике у којима су се школовали представници римског елегијског песништва, а такође и у позном процвату реторике у Шпанији XVII века. Значајан резултат спроведене анализе је запажање да неке битне

карактеристике Платоновог стила, као што су изненадни преокрети у излагању, промена наума и парадоксалне слике, налазе свој одраз у Овидијевим „Аморес“.

На трагу претходне је студија „La composizione e la poetica delle elegie di Tibullo“, *Invigilata Lucernis* 34/2012, 113–124. Њоме др Козић наставља свој самостални научни пројекат истраживања поетика свих жанрова еротске књижевности у дубинској перспективи историје стила и уз примену херменеутичког метода који разоткрива филозофске основе самих поетика. У исходу долази до суштинске спознаје о појму *класичног*, његовој историјској условљености или ванвремености, актуелности или потреби његовог превредновања у нашем времену. То питање је важно у случају Тибула, чије се елегije сматрају класичним делом. Аутор чини оригиналан покушај да дешифрује њихову поетику и композицију, а закључци до којих долази воде ка темељном ревидирању досадашњих виђења, у којима се истиче Тибулов озбиљан, меланхоличан и песимистички приступ феномену чулне љубави. Др Козић заступа дијаметрално супротно гледиште, по којем су Тибулове елегije прожете духом ироније, хумора, комике, па чак и самоироније, образлажући то Тибуловим елегантним односом према осетљивим и болним подручјима ероса и љубави, који је песник усвојио као адепт реторике у римским декламаторским школама првог века пре наше ере, где се као незаобилазан приручник користило дело Псеудо-Деметрија *De elocutione*, а посебно мали трактат у њему перипатетичке провенијенције насловљен *peri charitos* у којем се расправља о употреби средстава за постизање стилске чари и елеганције.

Зацртавши последњим двема студијама јасан смер ка дубинском истраживању римске елегije и најавивши као његов следећи предмет Проперција, др Козић се, полазећи од истих методолошких поставки, позабавио и једним класичним српским песником. У студији „Мистичко-магички елементи у филозофској поетици *Сенки по води* Јована Дучића“ разматра досад неистражене аспекте Дучићеве поезије, чинећи досад први покушај да се расветле филозофски аспекти поетике највећег представника српске модерне. Указује да су не само у збирци *Сенке по води*, него и у целом песничком опусу Јована Дучића, присутни, премда потиснути у други план чаробним ритмом и музиком стиха, мистични елементи филозофске провенијенције, при чему накнадно на видело излази нимало чудна и сасвим закономерна подударност између садржине и форме, између магије мисли и магије речи. Др Козић предочава чињеницу да је Дучић поседовао, иако из друге руке, тј. посредством страних превода, веома темељна знања из античке књижевности. Тако су у његовом опусу нашле одраза неке представе античке и позноантичке мистике платонско-новоплатонско-плотинског усмерења, као представа о спољном свету као свету сенки, учење о међусобном заступању делова универзума, у којем свака ствар постаје као знак за нешто друго, учење о сигнатурама, настојање да се чулно учини апстрактним и апстрактно чулним и да се оно што је реално поистовети са идеалним. Зналачком применом херменеутичког метода др Козић у Дучићевој поетолошкој песми *Поезија* разоткрива присуство једног стилског поступка којим се прославио Вергилије, тзв. *enallage adiectivi*, што даље омогућује повезивања најширег спектра: са почетком Китсове *Оде грчкој урни* и са Диотиминим говором у Платоновој „Гозби“. Свим трима је заједничка метафора сопственог дела као детета, а у Дучићевој песми

препознаје се још једна платонска претстава — метафора књижевног дела као скулптуре. Уочавају се такође велике подударности у поетикама Јована Дучића и једног од највећих песника мистичара, Новалиса, које се могу тумачити како утицајем заједничког предлошка какав представља новоплатонизам 18. века, тако и зависношћу Дучића од Новалиса, чије је дело он познавао посредством француских превода.

У двама саопштењима са научних скупова др Козић се окреће актуелним питањима струке, образовне и културне политике. У тексту „Антика као извор универзалних вредности“ указује на дубинске узроке свеопште кризе која није само социјална, економска и политичка, већ се испољава и као криза вредности, морала и идентитета, па и криза образовања, у којој аутор види жариште свих осталих криза. Посматрајући образовни систем у Србији, ставља нагласак на чињеницу да ни у једној његовој важнијој инстанци није заступљен хуманистички профил заснован на познавању класичних језика и књижевности. То егземплификује одсуством класичних гимназија у средњошколском систему и познавања латинског и грчког у квалификационим испитима за упис на универзитет. Предлажући решења за излазак из кризе образовања, др Козић упозорава на њене погубне ефекте као што су социјална неправда, варваризација друштва и деструкција економије. У раду „Italiano come lingua mondiale – lo stato attuale e le prospettive“ др Козић дотиче се у светским оквирима ретко обрађиване и прилично контроверзне теме каква је статус италијанског као светског језика. Указује на парадоксалну чињеницу да италијански, изузев у домену музике, готово никад није у потпуности уживао такав статус какав је, као већ мртав језик, имао његов класични претходник латински дуже од једног миленијума. Парадокс се на најупечатљивији начин испољава у чињеници да су сви језици који су током историје фигурирали као светски ту почаст стицали на насилан начин, колонијализацијама и истребљењима целих индигених популација па чак и целих континената, док је, насупрот томе, у XV веку цела цивилизована Европа била добровољно пристала да буде духовно колонијализована од стране Италије, што представља случај без преседана у новијој европској историји. Управо ова чињеница крије, према аутору, одговор на питање какав статус италијански може очекивати у будућности. То је без сумње статус језика науке који би, с већ постојећим статусом језика музике, италијанском могао донети и већи углед него што би га имао као језик интернационалне комуникације.

III. Закључак

Укупан суд о досадашњем научном доприносу др Ранка Козића гласи да је у питању озбиљан, самосталан и самосвојан истраживач у широкој области хуманистичких наука са властитим интересовањима поткрепљеним великом ерудицијом. Значајно је запажање о интензификацији његовог ангажмана након последњег реизбора како на научном, тако и на стручном пољу, што се огледа како у овде приказаним публикацијама, тако и у чињеници да је текуће године остварио једно менторство на мастер-студијама и изабран за члана комисије за одбрану једне докторске дисертације. Убеђени да се у времену које долази од кандидата могу очекивати нова и вредна достигнућа у научној и универзитетској каријери, просуђујемо да је оним што је досад постигао не само задовољио, него и осетно

премашио како стварне услове за унапређење у више звање, тако и оне формалне, предвиђене „Одлуком о изменама и допунама критеријума за стицање звања наставника на Универзитету Београд“ од 23. децембра 2011, и једногласно предлажемо да се др Ранко Козић изабере за ванредног професора за ужу научну област Латински језик.

у Београду, 4. јула 2013.

др Александар Лома, редовни професор

др Жељко Ђурић, редовни професор

др Иван Клајн, редовни професор